

KHOA ĐÔNG NAM Á HỌC

15 NĂM – MỘT CHẶNG ĐƯỜNG HƯỚNG TỚI TƯƠNG LAI

Tào Văn Ân *

Trong xu thế hội nhập quốc tế, việc tìm hiểu các nước láng giềng trong khu vực là một nhu cầu bức thiết. Trong những năm cuối thế kỷ XX và đầu XIX, Đông Nam Á là một trong những khu vực năng động về nhiều phương diện và là một khu vực có tầm chiến lược quan trọng. Việt Nam và các nước trong khu vực Đông Nam Á có nhiều điểm tương đồng về tộc người, lịch sử hình thành và phát triển văn hóa, tôn giáo... đang cùng nhau liên kết thành một khu vực hòa bình - ổn định - hợp tác và phát triển. Tuy nhiên, sự thiếu hiểu biết của chúng ta với các nước trong khu vực còn quá ít. “*Biết người, biết ta trăm trận trăm thắng*”, sự thiếu hiểu biết lẫn nhau giữa các nước Đông Nam Á dẫn đến hệ quả là chúng ta thiếu cơ sở để xây dựng lòng tin và sự hợp tác khu vực một cách toàn diện đồng thời chính vì chưa hiểu đầy đủ về các nước láng giềng mà chúng ta cũng khó có thể hiểu sâu sắc về chính nhân dân và đất nước mình. Sự ra đời của Khoa Đông Nam Á học tại Đại Mở TP Hồ Chí Minh- Khoa đầu tiên có nhiệm vụ đào tạo cho sinh viên những kiến thức cơ bản nhất về Đông Nam Á – phần nào đáp ứng được nhu cầu cấp thiết đó.

Trong buổi lễ phát bằng tốt nghiệp cho sinh viên ra trường khóa đầu tiên (1991-1996), GS Phạm Đức Dương, Viện trưởng viện Đông Nam Á xúc động nói: “*Là một trong những người đầu tiên xây dựng Viện Đông Nam Á thuộc Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn quốc gia, tôi thực sự xúc động và tỏ lòng biết ơn sâu sắc đối với nhà trường, Khoa Đông Nam Á học, các thầy, các cô và các em sinh viên đã chia sẻ và thực hiện một ý tưởng sâu sắc về việc xây dựng ngành Đông Nam Á học đầu tiên ở nước ta.*”. Ông cũng khẳng định hai nhiệm vụ cơ bản của khoa Đông Nam Á học: “*Một là, tìm hiểu, tổng kết, phát hiện những giá trị văn hóa đích thực, những qui luật phát triển từ truyền thống đến hiện đại và mối quan hệ giữa Việt Nam với các nước trong khu vực, qua đó khơi dậy lòng tự hào dân tộc, tình đoàn kết hữu nghị... Những thành tựu đó sẽ góp phần vào việc khẳng định chiến lược phát triển và chiến lược đối ngoại của Việt Nam đối với các nước trong khu vực Đông Nam Á, là bộ phận chiến lược châu Á – Thái Bình Dương, hai là đi sâu mở rộng nghiên cứu những vấn đề KHXH và NV Việt Nam trên cơ sở của khu vực và phát hiện những vấn đề khu vực trên tư liệu Việt Nam, góp phần làm phong phú thêm kho tàng lý luận chung trong phạm vi khu vực và thế giới*”. Đó chính là những nhiệm vụ cấp thiết và quan trọng. Cũng nhấn mạnh đến tầm quan trọng và cần thiết của những vấn đề trên nhưng GS Trần Văn Giàu, Chủ tịch HĐKH TP Hồ Chí Minh lưu ý thêm “*Đi đầu trong việc mở ngành Đông Nam Á học ở nước ta là một thành tích lớn của Trường đại học Mở Bán công TP Hồ Chí Minh. Song quan trọng nhất không phải là ở chỗ mở một KHXH cần thiết mà trước giờ chưa có trong giáo dục, quan trọng là ở chỗ công tác đào tạo đem lại kết quả tốt như mong đợi*”.

Việc thành lập ngành Đông Nam Á học trước hết, đáp ứng nhu cầu đối ngoại của đất nước trong thời đại mới. Vì vậy, Ông Nguyễn Cơ Thạch, cố Bộ trưởng ngoại giao trong buổi lễ trao bằng tốt nghiệp cho sinh viên khoa Đông Nam Á học vào năm 1996 nhấn mạnh: “*Khoa Đông Nam Á học mới được thành lập nhưng đã được nhiều người hoan nghênh. Đó là do Đông Nam Á là một trong những khu vực chiến lược trên thế giới*”. Ông Nguyễn Mạnh Cầm, Nguyên Phó Thủ tướng kiêm Bộ trưởng Bộ ngoại giao cũng khẳng định “*Trong hoạt động đối ngoại, chúng ta đặc biệt coi trọng việc tăng cường quan hệ hữu nghị và hợp tác với các nước láng giềng ở khu vực, việc đào tạo cán bộ hiểu biết về khu vực có trình độ ngoại ngữ tham gia tích cực vào các hoạt động này là cần thiết và bức bách vì vậy việc nhà trường thành lập khoa Đông Nam Á học với khóa sinh viên tốt nghiệp đầu tiên là một đóng góp có ý nghĩa thiết thực*”.

Là đơn vị đào tạo nguồn nhân lực về Đông Nam Á học đầu tiên trên cả nước, nên trong quá trình thành lập và phát triển của ngành tại Trường đại học Mở Bán công Tp Hồ Chí Minh, Khoa Đông Nam Á học được sự quan tâm chỉ đạo của Bộ Giáo dục - Đào tạo và nhà trường, sự hỗ trợ nhiệt tình của nhiều cơ quan, của nhiều đơn vị trong nước và quốc tế, của những nhà khoa học đầu ngành về lịch sử, văn hóa và đặc biệt là các nhà Đông Nam Á học. Cũng trong buổi lễ phát bằng tốt nghiệp cho khóa sinh viên ra trường đầu tiên (1991-1996), PGS.TS. Nguyễn Quốc Lộc, Trưởng khoa đầu tiên của Khoa Đông Nam Á học Trường Đại học Mở Bán công TP Hồ Chí Minh thể hiện lòng

* Tiến sĩ, Phó chủ tịch HĐKH Khoa ĐNA học, ĐH Mở TP. HCM

biết ơn sâu sắc đến các lãnh đạo, các nhà khoa học, các đơn vị đã giúp đỡ và tạo mọi điều kiện cho sự phát triển của Khoa. Ông Lê Thế Đông, Nguyên Hiệu trưởng của nhà trường tự hào về lớp sinh viên đầu tiên được nhận văn bằng tốt nghiệp cử nhân Đông Nam Á học: *“Hôm nay, chúng ta rất vui mừng tổ chức lễ phát bằng cử nhân Đông Nam Á học đầu tiên của Đại học Mở Bán công Tp Hồ Chí Minh và của cả nước...Thay mặt thầy cô giáo, cán bộ công nhân viên và sinh viên, tôi xin nồng nhiệt chào mừng quý đại biểu và các tân cử nhân. Đây là ngày vui lớn của trường và của sinh viên, nó khẳng định thêm một bước sự trưởng thành của Đại học Mở Bán công Tp Hồ Chí Minh, của ngành Đông Nam Á học Việt Nam. Tôi xin được ngỏ lời cảm ơn chân thành đến lãnh đạo Bộ Giáo dục và Đào tạo, các thành viên trong hội đồng quản trị, các thầy cô, cán bộ công nhân viên và sinh viên của nhà trường đã đóng góp công sức cho kết quả hôm nay...”*. Chính sự quan tâm, hỗ trợ của nhà trường và các cơ quan hữu quan đã góp phần tạo nên những thành quả lớn của một ngành học còn nhiều mới mẻ, còn non trẻ này trên đất nước chúng ta. PGS.TS Lê Bảo Lâm, Hiệu trưởng của Trường cũng khẳng định: *“Trong trường hợp nào nhà trường cũng sẵn sàng hỗ trợ, tạo điều kiện để các anh chị có thể tham gia học tập nâng cao trình độ hơn nữa. Nhân đây tôi cũng xin gửi lời cảm ơn đến các cá nhân và tổ chức, đã tích cực hỗ trợ, tạo nhiều điều kiện cho trường, cho khoa Đông Nam Á học hoàn thành tốt nhiệm vụ của mình trong sự nghiệp đào tạo. Bên cạnh đó, các thành viên của Hội đồng quản trị, các thầy cô giáo, cán bộ viên chức và bản thân các sinh viên đã đóng góp công sức không nhỏ cho những kết quả mà nhà trường có được ngày hôm nay...”*.

Ngoài việc đào tạo sinh viên tại trường, Khoa Đông Nam Á học còn mở rộng việc đào tạo ra bên ngoài, tạo được mối quan hệ với một số tỉnh thành, nhằm đào tạo nguồn nhân lực cho chuyên ngành mới mẻ này ở một số tỉnh miền Trung và miền Tây Nam bộ. Trong lễ phát bằng tốt nghiệp khóa 1993-1997 tại Phú Yên, Cố LS Nguyễn Hữu Thọ xúc động bày tỏ tình cảm và sự trân trọng của mình đối với sự đóng góp của Trường Đại học Mở trong việc đào tạo cán bộ của tỉnh nhà *“Tôi vui mừng khi được biết trong cơ chế đổi mới..., một phân viện Đại học mở rộng đã được thành lập ở Phú Yên và đây cũng là Trường Đại học mở rộng đầu tiên của các tỉnh Trung bộ và Tây Nguyên. Sự quan tâm và quyết tâm xây dựng trường Đại học mở rộng tại tỉnh Phú Yên của các đồng chí lãnh đạo tỉnh nhà, của Viện Đại học mở rộng tại TP Hồ Chí Minh là rất cao quý và vô cùng đúng lúc, bởi vì trong tình hình hiện tại chia khóa của sự thành công cho sự phát triển kinh tế là tri thức, là khoa học kỹ thuật, là đội ngũ kế thừa...”*. Giám đốc TT GDTX tỉnh Phú Yên phát biểu: *“Bốn năm qua, sự hợp tác đào tạo giữa Đại học Mở Bán công Tp Hồ Chí Minh và Trung tâm GDTX Phú Yên là hết sức tốt đẹp. Sự kết hợp trên tinh thần tôn trọng, cùng chia sẻ và chịu trách nhiệm đối với quá trình và chất lượng đào tạo đã gắn kết hai đơn vị ngày càng chặt chẽ. Sự đóng góp sức lực và trí tuệ của BGH Đại học Mở Bán công Tp Hồ Chí Minh, của lãnh đạo khoa Đông Nam Á học, các phòng ban nhà trường và quý thầy cô giáo đã đem lại kết quả cho ngày hôm nay”*. Ông Lương Công Đoàn, Ủy viên TW Đảng, Bí Thư tỉnh Phú Yên cũng nhấn mạnh: *“Nghị quyết lần thứ II BCH TƯ Đảng khóa 8 đã xác định giáo dục là quốc sách hàng đầu, phục vụ đắc lực cho việc phát triển kinh tế, xã hội vì thế trung tâm phải hướng công tác đào tạo, bồi dưỡng nhằm phục vụ thiết thực công tác hàng đầu phát triển kinh tế của tỉnh là tạo sự chuyển dịch mạnh mẽ cơ cấu kinh tế, trước hết là chuyển dịch cơ cấu kinh tế nông nghiệp và nông thôn theo hướng công nghiệp hóa, hiện đại hóa, tạo điều kiện để tỉnh ta mở rộng giao lưu và hòa nhập với các tỉnh khác cùng cả nước hội nhập với các nước trên thế giới, nhất là các nước trong khu vực Đông Nam Á, thuộc khối ASEAN mà Việt Nam là một thành viên”*.

Ngành Đông Nam Á học còn mở rộng đến các tỉnh miền Tây Nam bộ, góp phần không nhỏ vào việc phát triển nguồn nhân lực về Đông Nam Á học trong khu vực Đồng bằng sông Cửu Long. Trong buổi lễ phát bằng tốt nghiệp cho sinh viên khóa 1994-1998, Chủ tịch UBND Tỉnh Bạc Liêu khẳng định: *“Trong niềm vui Bạc Liêu, Cà Mau, Sóc Trăng được bổ sung thêm nguồn nhân lực có tri thức về một ngành học mới, chắc chắn đội ngũ cán bộ khoa học trẻ này sẽ góp phần đẩy mạnh hơn nữa quá trình công nghiệp hóa- hiện đại hóa và là hạt nhân đó vai trò tích cực, tạo điều kiện, cơ hội để giao lưu cùng phát triển của 3 tỉnh. Kết quả của lớp học này càng có ý nghĩa to lớn hơn khi Việt Nam đang ngày càng khẳng định vị trí quan trọng và uy tín của mình trong khu vực và trên thế giới...”*

Trong hoạt động đối ngoại, sự ra đời và phát triển của Khoa Đông Nam Á học gắn liền với những nhu cầu bức thiết và sự phát triển chung của đất nước cũng như với nhiệm vụ chung của toàn trường. TS Cao Văn Phường, nguyên Hiệu trưởng đầu tiên của Đại học Mở là người có nhiều đóng góp cho sự ra đời của khoa Đông Nam Á học đã xác định nhiệm vụ của nhà trường, đồng thời cũng là của khoa Đông Nam Á học là *“liên kết, hợp tác với các trường đại học trong và ngoài nước với mục tiêu phát triển nền giáo dục bậc cao theo tiêu chuẩn quốc tế và hòa hợp với hệ thống giáo dục trên thế giới”*. Những yêu cầu trên được thể hiện với những hoạt động đa dạng và phong phú nhằm thắt chặt tình đoàn kết trong sinh viên Việt Nam và sinh viên các nước trong khu vực. PGS Đặng Công Minh, Nguyên Hiệu phó của nhà trường khẳng định: *“Trong mấy năm qua, Khoa Đông Nam Á đã có quan hệ hợp tác tốt với các trường Đại học của các nước trong khu vực, tạo điều kiện cho một bộ phận sinh viên khá giỏi được tham dự các khóa học hè và giao lưu văn hóa, khoa học với sinh viên các nước.... Các hoạt động này của Khoa Đông Nam Á học là rất cần thiết và bổ ích góp phần giới thiệu hình ảnh thế hệ thanh niên Việt Nam mới trong bè bạn đồng thời giúp cho cán bộ giảng dạy và sinh viên có sự hiểu biết đầy đủ hơn về bạn bè mình”*. PGS TS Nguyễn Quốc Lộc,

Nguyên Trưởng khoa Khoa Đông Nam Á học đề cập một cách cụ thể đến mối quan hệ hợp tác với các trường Đại học ở Khu vực Đông Nam Á và nhiều nước khác. *“Khoa Đông Nam Á học đã triển khai khá sớm và có hiệu quả các chương trình hợp tác quốc tế. Chúng tôi đã có được quan hệ tốt với một số trường đại học ở các nước Đông Nam Á, đã đưa nhiều đoàn với hàng trăm lượt sinh viên đi thực tập - tham quan các nước: Thái Lan, Malaysia, Singapore, Indonesia, Philippines, Campuchia và Lào. Qua các chuyến đi đó, nhiều sinh viên đã làm được luận văn, có một số đã hoàn thành công trình khoa học được đánh giá cao... đồng thời cũng đón sinh viên nhiều trường đại học ở các nước Đông Nam Á khác, Hàn Quốc, Nhật Bản...”*. ThS. Phan Thị Hồng Xuân, Phó trưởng khoa, phụ trách khoa Đông Nam Á học cũng khẳng định: *“Bên cạnh việc đầu tư giảng dạy các ngôn ngữ châu Á: Hàn Quốc, Trung Quốc, Nhật Bản, Malaysia, Indonesia, Khoa còn chủ động liên kết với Hội người Hàn quốc tại Tp Hồ Chí Minh, Trung tâm hợp tác nguồn nhân lực Việt Nam- Nhật...phục vụ mục tiêu nâng cao chất lượng đào tạo. Đây là những tổ chức đã hỗ trợ rất nhiều cho khoa từ việc cung cấp giáo trình, tư liệu giảng dạy: băng hình, phim ảnh cho đến việc dự giờ, tham quan các lớp học, thuyết trình các chuyên đề rất bổ ích...”*

Khoa Đông Nam Á học đã nhận được một số chương trình giúp đỡ của Nhật Bản: sách, giáo trình, băng ghi hình, phòng thí nghiệm trị giá 80.000 USD...”.

Những sự giúp đỡ của các cơ quan bên ngoài góp phần không nhỏ cho hoạt động và phát triển mạnh mẽ của khoa Đông Nam Á học. Chính vì vậy, ThS. Phan Thị Hồng Xuân thể hiện rõ lòng biết ơn và niềm tin vào sự tương trợ của nhiều nhà khoa học và các đơn vị hữu quan, đồng thời xác định rõ trách nhiệm của đơn vị mình: *“Một trường đại học tự hào không phải ở chỗ có bao nhiêu sinh viên tốt nghiệp ra trường mà tự hào về sản phẩm của quá trình đào tạo...Nói đến quá trình thành công bước đầu của khoa Đông Nam Á học trong việc khai sinh một ngành học mới qua 14 năm đào tạo với 11 khóa sinh viên ra trường và trên 2.700 sinh viên đã nhận bằng Đông Nam Á học, có được kết quả đó, trước hết phải kể đến sự quan tâm, chỉ đạo động viên giúp đỡ hết sức quý báu của cấp trên, của các cơ quan đơn vị, nhà khoa học, các đồng nghiệp”*.

Từ khi thành lập đến nay, qua 15 năm hoạt động, Khoa Đông Nam Á học đã chứng tỏ được sức sống, từng bước được củng cố và phát triển vững chắc, đã trở thành một trong những khoa quan trọng trong quá trình phát triển chung của nhà trường.

Niềm tự hào của khoa Đông Nam Á cũng là niềm tự hào của BGH, các phòng ban hữu quan, của toàn thể cán bộ và công nhân viên chức và sinh viên trường Đại học Mở Tp Hồ Chí Minh, đó là niềm tự hào chính đáng vì đã góp phần không nhỏ vào việc phát triển vào việc đào tạo một thế hệ sinh viên nắm vững chuyên môn, năng động trong công việc và có khát vọng đóng góp công sức trong quá trình hội nhập trong sự phát triển chung của đất nước và của khu vực Đông Nam Á. Giáo sư Phạm Đức Dương, một trong những nhà khoa học hàng đầu về Đông Nam Á học có lần tâm sự: *“Là một trong những người đầu tiên xây dựng Viện nghiên cứu Đông Nam Á thuộc Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn Quốc gia, tôi thực sự xúc động và bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đối với nhà trường, Khoa Đông Nam Á học, các thầy cô và các sinh viên đã chia sẻ và thực hiện một ý tưởng sâu sắc về việc xây dựng ngành Đông Nam Á học đầu tiên ở nước ta... Hơn 20 năm qua, chúng tôi đang từng bước xây dựng Bộ môn Đông Nam Á học với tư cách là một bộ môn khu vực học mà đối tượng của nó được xác định như là một chỉnh thể được xét trên hai bình diện: Đông Nam Á là một khu vực lịch sử- văn hóa và Đông Nam Á là một khu vực phát triển chiến lược hiện đại trên quan điểm tổng thể, toàn cục với phương pháp tiếp cận đa ngành, liên ngành...”*. Công việc mà GS Phạm Đức Dương và các đồng nghiệp đang tiến hành cũng chính là những công việc mà thầy trò của Khoa Đông Nam Á học, Trường Đại học Mở Tp Hồ Chí Minh đã và đang thực hiện, góp phần hoàn chỉnh sự hiểu biết, thân thiện và hợp tác với những người bạn láng giềng, mà trong một thời gian khá dài chúng ta chưa hiểu được một cách cặn kẽ và sâu sắc.

Nhìn lại chặng đường 15 năm hình thành và phát triển, các thầy cô, cán bộ và sinh viên khoa Đông Nam Á tự hào về những cố gắng và những thành tựu mà Khoa đã đạt được nhưng đồng thời, hơn ai hết, cũng hiểu rằng, phía trước còn không ít khó khăn. Dù vậy, chúng tôi cũng tin tưởng một cách sâu sắc rằng, với sự quan tâm và chỉ đạo của Bộ Giáo dục – Đào tạo, của BGH nhà trường, sự hỗ trợ của các Khoa bạn, các phòng ban chức năng trong nhà trường, sự hợp tác chặt chẽ với các nhà khoa học tại các đơn vị trong và ngoài khu vực Đông Nam Á, chắc chắn Khoa Đông Nam Á học sẽ ngày càng phát triển mạnh mẽ và vững chắc nhằm đào tạo cho đất nước những nhà Đông Nam Á học tương lai sâu sắc về chuyên môn, trong sáng về nhân cách và nhiệt tình trong công việc.